

ФІНАНСУВАННЯ ОТРИМАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ШЛЯХОМ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Аксьонова І.В.

к.е.н., доцент кафедри статистики
та економічного прогнозування
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

В останній час поряд із традиційною формою отримання вищої освіти все більших обсягів набуває дистанційна форма навчання. Її розповсюдження пов'язано з можливістю отримання вищої освіти без відриву від виробництва, з економією матеріальних, фінансових та трудових ресурсів і часу на навчання, з розширенням сфери післядипломної освіти та підвищенням кваліфікації вже дипломованих спеціалістів.

Поширення обсягів дистанційної освіти викликано такими факторами як зростання ролі людського капіталу у створенні національного багатства, підвищення значущості питань якості життя населення, прискорення темпів оновлення професійних компетентностей, зниження народжуваності та старіння нації, що потребує створення умов для отримання освіти більш зрілими особами, впровадження концепції «освіта протягом життя», стрімке зростання ролі інформаційних технологій та їх використання в різних сферах життя.

Поряд із забезпеченням загальнонаціонального доступу до освітніх ресурсів громадянами своєї країни та зарубіжних країн, розширенням доступу до отримання вищої освіти представниками соціально уражених верств населення, а також особами із особливими потребами, дистанційна форма навчання дозволяє зменшити витрати на підготовку спеціалістів і скоротити навантаження на державний бюджет, оскільки електронне навчання одного студента приблизно втричі дешевше навчання в системі традиційної освіти.

Питання фінансування дистанційної освіти розглядаються з двох позицій:

фінансування споживачів освітніх послуг, які отримують їх шляхом дистанційного навчання;

дистанційна освіта як напрямок додаткового залучення фінансових ресурсів до ВНЗ як виробників освітніх послуг.

Вивчення досвіду розвитку дистанційної форми навчання показав, що можливість скорочення витрат на реорганізацію освіти є одним із основних мотивів її впровадження [3, 5]. Як показує практика світових освітніх систем, дистанційна освіта є достатньо недорогою формою навчання для держави, вона майже на 50% дешевше за традиційні форми освіти. Аналіз діяльності центрів дистанційного навчання свідчить, що витрати на підготовку фахівця, використовуючи дистанційні технології, складають приблизно 60% від витрат на підготовку фахівців за денною формою навчання. У той же час, розкид вартості програм для студентів дуже широкий - від безкоштовних до

достатньо дорогих, ціна яких складає декілька тисяч євро. Наприклад, вартість отримання ступеня бакалавра у Відкритому університеті Великобританії становить 7560-10080 € (залежно від кількості ECTS-кредитів), у державному університеті Німеччини - від 1400 до 2500 € (залежно від напряму підготовки), а в Національному університеті водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна) – від 1993 до 2242 € (залежно від напряму підготовки) [1, 5].

Кожна країна має власний досвід щодо вирішення проблеми фінансування дистанційної освіти. Уряди багатьох країн оголосили дистанційну освіту пріоритетним напрямом і регулярно виділяють на її розвиток значні фінансові ресурси [2]. Тож основним джерелом фінансування європейських закладів дистанційного навчання залишається держава, а в Україні, нажаль, коштів для розвитку дистанційної освіти суттєво не вистачає.

Розглянемо розвиток та організацію дистанційної освіти в країнах світу [2, 4]. Так, серед країн ЄС найбільш розвинена форма дистанційної освіти у Великобританії, Німеччині, Франції та Іспанії.

У Великобританії дистанційне навчання здійснює Відкритий університет, який зарекомендував себе як світовий лідер нетрадиційної освіти. За зразком Відкритого університету Великобританії навчальні заклади аналогічного типу були створені в Канаді, Австрії, Іспанії, Пакистані, Нідерландах, Туреччині, Індії, Ізраїлі тощо.

У Великобританії дистанційне навчання використовується в основному дорослими людьми для отримання чи продовження освіти, тому витрати на навчання покриваються роботодавцями. Національні кампанії фінансують додаткові дистанційні програми для своїх співробітників. Відсоток плати студентів за навчання дорівнює 15% загального фонду, а внесок уряду становить 85%. У програмах навчання без надання вченого ступеня плата за навчання становить дві третини, а одна третина фінансується за рахунок спеціальних грантів. Згідно зі статистикою, плата за вивчення точних наук на 25% більша, ніж за вивчення соціальних чи мистецьких курсів [4].

Після закінчення дистанційної програми студент отримує такий самий диплом, що і після навчання на стаціонарі (однак роботодавці враховують, що все ж таки навчання відбувалося дистанційно).

В Іспанії дистанційне навчання здійснюється Національним університетом дистанційної освіти, яким надаються послуги щодо отримання вищої освіти всім тим, хто з різних причин не може навчатися за програмами традиційних університетів.

Джерелами фінансування дистанційної освіти в Іспанії є кошти Міністерства освіти (46%) від усього обсягу фінансування; студенти сплачують 47%, а кошти від продажу наукової літератури становлять близько 7% загального фонду. Окрім цього, регіональні уряди та банки дають навчальним центрам обігові кошти. Студент платить 240 доларів за рік навчання, друковані матеріали купуються теж за його кошти [4].

В Німеччині для надання дистанційної освіти створено Німецький

інститут дистанційного навчання, який проіснував до 2001 р. На сьогодні єдиним державним університетом в Німеччині, який пропонує широкий спектр різних програм дистанційної/заочної освіти, є Університет заочного навчання в Хагені. Університет надає освітні послуги більше 50 000 студентам на рік. Однак диплом про вищу професійну освіту одержують не більше 20% у результаті великого відсіву студентів, що не витримують високих освітніх вимог. Фінансування дистанційної освіти фінансується урядом федеральних Земель.

У Франції для надання дистанційних освітніх послуг створені Національний центр дистанційного навчання, Тематичні Електронні Університети, діяльність яких фінансується Міністерством національної освіти та Міністерством вищої освіти та досліджень.

Дистанційне навчання в США фінансується державою, його вартість в середньому на половину менша у порівнянні з традиційним навчанням. Дуже часто доходи від навчання студентів за дистанційною формою складають близько 90% від їх загального обсягу доходів акредитованих інституцій [4].

В Канаді джерелами фінансування дистанційної освіти є урядові внески, які становлять від 75% до 80% фінансування, а студентські кошти – лише 10%, при цьому решту – 10–15% забезпечують завдяки підприємницькій та діловій активності університетів. Для підвищення прибутковості дистанційної освіти в університетах виконують різні дослідні проекти на замовлення.

В Індонезії існує три джерела фінансування дистанційного навчання: внески студентів складають 30% фінансування, державні гранти та допомога від іноземних агентств - 70%.

В Туреччині розповсюдження дистанційної форми отримання вищої освіти зумовлено тим, що це більш економний спосіб з точки зору можливості дати вищу освіту більшій кількості студентів за меншої кількості викладачів, можливість після закінчення навчання продовжувати його, тобто «навчатися протягом життя», можливість отримати вищу освіту всіма верствами населення. В усіх державних ВНЗ Туреччини всі студенти навчаються на бюджетній основі. Однак за вибір дистанційної форми навчання додатково необхідно платити 1100 турецьких лір. При цьому обов'язковим є внесок у фонд університету у розмірі від 300 до 600 турецьких лір за навчальний рік залежно від спеціальності навчання. Ці кошти можуть покриватись університетом за умови успішного навчання студента. Також студент може взяти кредит для покриття цих витрат, який виплатить вже після закінчення навчання.

В Японії студентська плата за отримання вищої освіти дистанційним шляхом становить 15% (студенти сплачують 3000 ієн на рік, що включає вартість матеріалів для підготовки), а 85% коштів вносить уряд.

Загалом у розвинених країнах проводиться політика зниження вартості дистанційної освіти – у середньому вартість дистанційного навчання значно нижча від стаціонарного. Наприклад, Технічний університет Джорджії в Атланті пропонує магістерський курс в області комп'ютерних наук за ціною

45 тис. доларів при навчанні в кампусі. Той самий курс у дистанційній формі пропонується за сім тисяч, при цьому дипломи видаються однакові [6].

Як відомо, в останній час змінилась політика фінансування ВНЗ з боку держави, отже виробники освітніх послуг знаходять додаткові джерела фінансування, одним із яких можна вважати надходження коштів від використання дистанційної освіти.

Таким чином, дистанційна форма навчання є важливим механізмом інформатизації й інтелектуалізації суспільства, диверсифікації та інтернаціоналізації освіти, виховання різнобічно розвинутої особистості, подолання нерівності в системі освіти. Крім того, дистанційна освіта може виступати як фактор додаткового залучення фінансових коштів до ВНЗ як з боку інвесторів, бізнес-структур, так і з боку студентів, що будуть навчатися дистанційно. Значний інформаційний ресурс, реалізований у дистанційній освіті новітніми технологіями, забезпечує інноваційний розвиток освіти й країни в цілому.

Література:

1. Дистанційна вища освіта в Європі: виші, ціни, процес навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.prostobank.ua/finansoviy_gid/groshi_rodini/statti/distantsiyna_vischa_osvita_v_yevropi_ishi_tsini_protsest_navchannya_blog.
2. Дистанційна освіта в країнах світу: що, де і як? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chasipodii.net/mp/article/1369/>.
3. Кудрявцева С.П., Колос В.В. Міжнародна інформація: Навчальний посібник — К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. – 400 с.
4. Кулага І.В. Світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання/ І.В. Кулага, Д.О. Ільницький, С.О. Стрельник та ін., К, 2013. - 38 с.
5. Самолук Н., Швець М. Актуальність і проблемність дистанційного навчання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Npd_2013_1_50.
6. Світовий досвід розвитку дистанційних форм освіти у вітчизняному контексті. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1693/>.